

Zástupné konjunktivy

Termínem zástupné konjunktivy se označuje specifické užití konjunktivů perfekta a plusquamperfekta v rámci **druhé závislosti**. Slouží k vyjádření předčasnosti před dějem věty řídicí, který je vzhledem k ději hlavní věty celého souvětí následný. S určitým zjednodušením lze říct, že se vyskytují ve větě vedlejší, ve které by v **nezávislém souvětí** bylo **futurum II**. Zástupné konjunktivy se používají ve vedlejších větách závislých na konjunktivu i infinitivní konstrukci.

Když se např. souvětí **Cum id accepero, tibi dabo** „Když to dostanu, dám ti“ stane závislým **na dico**:

1. původní hlavní věta (*tibi dabo*) se změní na infinitivní konstrukci s infinitivem futura (vyjádření následnosti):
Dico me tibi daturum esse...
Říkám, že ti dám...
2. věta vedlejší (*cum id accepero*) se stane závislou na infinitivu a **musí mít konjunktiv**.

Při závislosti na *quaerit* „ptá se“ je postup podobný:

1. v původní hlavní větě (*tibi dabo*) se následnost vyjádří pomocí opisného časování činného na *-urus sim* (vyjádření následnosti):
Quaerit, num daturus sim...
Ptá se, zda dám...
2. věta vedlejší (*cum id accepero*) se stane závislou na konjunktivu a **musí mít konjunktiv**.

Pro zachování vztahu předčasnosti k ději věty řídicí, který je v původní vedlejší větě vyjádřen futurem II, je třeba použít konjunktiv pro předčasnost. Latina má k dispozici pouze dva konjunktivy, které mohou sloužit k vyjádření předčasnosti – **konjunktiv perfekta** a **plusquamperfekta**, a proto si je musí „vypůjčit“.

Volba konjunktivu se řídí pravidly časové souslednosti a způsobové závislosti. Stane-li se původní věta hlavní nezávislého souvětí větou konjunktivní s opisným časováním činným, ve vedlejší větě je **po -urus sim konjunktiv perfekta** a **po -urus essem konjunktiv plusquamperfekta**.

V1	V2
Tibi dabo,	cum id accepero.
Dám ti,	až to dostanu.

děj budoucí předčasnost před dějem budoucím

V0	V1	V2
Quaerit	num tibi daturus sim	cum id acceperim.
Ptá se,	zda ti dám,	až to dostanu.
čas hlavní	následnost po ději věty hlavní (V0)	předčasnost před dějem věty řídicí (V1)

Quaerebat	num tibi daturus essem	cum id accepissem.
Ptal se,	zda ti dám,	až to dostanu.
čas vedlejší	následnost po ději věty hlavní (V0)	předčasnost před dějem věty řídicí (V1)

Pokud původní věta hlavní získá podobu infinitivní konstrukce, o volbě konjunktivu ve větě vedlejší rozhoduje čas predikátu věty hlavní. Je-li **ve větě hlavní** celého souvětí **čas hlavní**,

ve větě vedlejší bude **konjunktiv perfekta**, je-li ve větě hlavní celého souvětí čas vedlejší, ve větě vedlejší se použije **konjunktiv plusquamperfekta**.

V1	V2
Tibi dabo,	cum id accepero.
Dám ti,	až to dostanu.
děj budoucí	předčasnost před dějem budoucím

V0	V1	V2
Dico	me tibi daturum esse	cum id acceperim .
Říkám,	že ti dám,	až to dostanu.
čas hlavní	následnost po ději věty hlavní (V0)	předčasnost před dějem věty řídicí (V1)
Dicebam	me tibi daturum esse	cum id accepissem .
Říkal jsem,	že ti dám,	až to dostanu.
čas vedlejší	následnost po ději věty hlavní (V0)	předčasnost před dějem věty řídicí (V1)

Zástupné konjunktivy perfekta a plusquamperfekta se do češtiny překládají **budoucím časem**, protože vzhledem k hlavní větě celého souvětí vyjadřují následný děj.

Ex quo intellegitur quales futuri sint, cum se plane corporis vinculis relaxaverint. (Cic. Cato 81)

Na základě toho je poznat, jací budou, až se úplně osvobodí z pout těla.

(obnuntiatio) ...monuit Crassum, quid eventurum esset, nisi cavisset. (Cic. div. 1, 30)
(špatné znamení) ... napomenulo Crassa, co se stane, jestliže si nedá pozor.

Nisi ita fecerint, sese bello civitatem persecuturum demonstrat. (Caes. Gall. 5, 1, 8)
Dá najevo, že bude obec stíhat válkou, jestliže to neudělají.

Si ita fecissent, fines eorum se violaturum negavit. (Caes. Gall. 6, 32, 3)
Tvrdil, že nevyplení jejich území, jestliže to udělají.

POUŽITÁ LITERATURA

- GHISELLI, Alfredo – CONCIALINI, Gabriela. *Il nuovo libro di latino – vol. I. Teoria*. V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.
- NOVOTNÝ, František. *Základní latinská mluvnice*. Vyd. 2., v H & H 1. Jinočany : H & H, 1992. 297 s. ISBN 80-85467-91-7.
- PEŇÁZ, Petr – URBANOVÁ, Daniela. *Syntax latinského souvětí*. Pracovní text UKS FFMU.
- TRAINA, Alfonso – BERTOTTI, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria*. 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.